

se nutně setkává každý zájemce o starší díla slovesného umění a jejichž neznalost, vyplývající dnes mimo jiné z obecně menší míry informovanosti o antické kultuře a kulturní historii vůbec, zmnožuje překážky stojící mezi člověkem naší doby a ideověestetickými hodnotami literatury časově vzdálených epoch. Potřebnost díla tohoto typu, jaký představuje kniha M. Kopeckého, je navíc zvyšována tím, že obdobně zaměřená souhrnná poučení o starší knižní kultuře (spis Františka Horáka Česká kniha v minulosti a její výzdoba, 1948, a práce Zdeňka Tobolky Kniha, její vznik, vývoj a rozbor, 1949) vyšla u nás před třemi desítkami let, a jsou tedy už dlouho prakticky nedostupná; nadto výzkumy našich i zahraničních badatelů v posledních třiceti letech přirozeně v lecčem doplnily a korigovaly stav poznávání této problematiky, z něhož vycházely připomenuté syntetické publikace Horákovy a Tobolkovy.

Kopecký ve své práci spojuje — výrazněji než jeho jmenovaní předchůdci — aspekty knihovědné se zájmy literárního historika; přitom výběr témat i rozsah výkladů váže — se zřením k poslání spisu zcela logicky — na vývoj knižní kultury v českých zemích, a proto knihovědné informace o jevech na našem území nedoložených omezuje na nezbytné minimum.

Spis je rozvržen do čtyř základních částí. V prvním oddílu se autor věnuje staročeským rukopisům, stručně pojednává o vývoji k typech písma, o náčíní a látkách potřebných k psaní, dále o práci středověkých písařů, o vývoji tvaru knihy, o její výzdobě, o zkratkách nejčastěji se vyskytujících v starých rukopisech, o nejvýznamnějších starých knihovnách a nejceněnějších středověkých manuskriptech. Druhý oddíl se soustřeďuje k starým tiskům; podává poučení o podstatě, vzniku a rozšíření knihtisku v evropských zemích, zevrubně se zabývá jeho počátky u nás (detailně pojednává zvláště o problémech spojených s datací tisku Trojanské kroniky), dále sleduje vývoj „černého umění“ na činnosti nejdůležitějších českých knihtiskařů až do prvních let národního obrození; přitom hlavní pozornost zaměřuje na jevy, kterými se staré tisky odlišují od podoby novodobé knihy. Třetí oddíl seznamuje s dílčími soupisy středověkých rukopisů a tisků uložených v našich předních knihovnách i s generálními bibliografiemi, se speciálními edičními řadami sloužícími vydávání staročeských literárních památek, se stálými i příležitostnými expozicemi historie knižní kultury v našich zemích. Závěrečný, čtvrtý oddíl tvoří hutný přehled vývoje starší české literatury.

Spis Milana Kopeckého zasluhuje ocenění, a to nejen proto, že vyplňuje jednu z citelných mezer v naší dnešní odborné literatuře. Jde o práci, která staví na všestranném studiu množství starších literárních památek, nejednou chovaných v zahraničních knihovnách; její textová i obrazová část čerpá v nemalé míře z původního materiálu, dosud v podobných publikacích nevyužitého (týká se to mj. rukopisů a starých tisků spravovaných brněnskou univerzitní knihovnou, zejména památek z fondů brněnských, rajhradských a mikulovských). Spis Kopeckého je na výši současného stavu badání — našeho i zahraničního —, přičemž sám v nejednom směru rozšiřuje a prohlubuje detailnější poznávání starší české knižní kultury i literatury, neboť se neomezuje na pouhou reprodukci a systematizaci poznatků obsažených v pracích jiných badatelů, ale vydatně se opírá i o výsledky autorova vlastního dlouholetého výzkumu.

Karel Palas

Zlatko Klátik, Svetová literatúra pre mládež (Profily a prehľady). Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava 1978, 306 strán.

Věcně formulovaný titul knihy je na první pohled velmi atraktivní: nabízí totiž poučení o světové literatuře, kterého vždy byl a stále je tísnivý nedostatek; a to na materiálu tvorby pro mládež. Po prostudování spisu však poznáváme, že světové literatury pro mládež se týká pouze první část, kdežto druhá část obsahuje výklady o literatuře pro mládež v současném světě. To ovšem by nemuselo být k neprospěchu, protože zájemce získá těžko dostupné informace o variabilním proudu současné produkce pro mládež, ale (a to už je problémem) ztrácí při tom většinou souvislosti s příslušnou literaturou jako celkem, jejíž neoddělitelnou součástí je literatura pro děti a mládež.

Termínu „světová literatura“ (který vůbec poprvé vymezil J. W. Goethe v lednu 1827) se v první části používá v dnes převažujícím pojetí souboru (samozřejmě nikoli stabilního) vynikajících děl různých literatur z různých dob, která jsou v povědomí kulturního publika. U četby mládeže (bez bližšího věkového určení a rozdělení) rozlišuje Klátik četbu intencionální a neintencionální a ukazuje i na posuny od původní neintencionální četby pro

mládež i od četby pro dospělé do pozdější nebo nyníjší četby intencionální. Nepřetržitý pohyb mezi těmito oblastmi si vynutil i zařazení některých spisovatelů s tvorbou napsanou pro dospělé (jako byl Čechov, Turgeněv aj.), zejména spisů, v nichž vystupují mladí hrdinové.

V první části knihy je literatura pro mládež sledována v historickém vývoji od počátků dětského čtení (nebo lépe vnímání či recipování literární tvorby) ve středověku a renesanci — i se zřetelem k vlivům žánrově bohaté lidové slovesnosti — přes klasicismus a osvícenství, romantismus a realismus až k literatuře moderny a novodobých literárních směrů. Každý tento celek má přehledný úvod, po němž následují výklady o jednotlivých spisovatelích a jejich dílech pro mládež; na začátku každého výkladu se nachází petitivní charakteristika celé tvorby určitého spisovatele. Klátik se ve svých přehledech a charakteristikách většinou dobře zhostil nelehké úlohy, přičemž usílil o stručné vyjádření mu asi nedovolovalo uvádět různé typologické vazby a analogie. Stupeň zdařilosti jeho práce byl ovšem závislý i na syntetických spisech, z nichž čerpal a jež určují také obsah druhé části jeho knihy (jejich seznam je na str. 303). Do kapitoly o literatuře socialistických zemí by podle mého soudu mělo být zařazeno též poučení o současné slovenské a české literatuře pro mládež. Zřetel k našemu kulturnímu prostředí se jistě mohl projevit i v jiných směrech, např. zaznamenáním našich překladů ze světové literatury tam, kde se o určitém díle píše. Tyto bibliografické zmínky by hlavně v první části ukázaly, jak mnoho děl světové literatury stalo se v překladech součástí našich literatur, a dokonce v nich vytvářelo nebo spoluvytvářelo určitou linii četby. Poznámkový aparát byl vůbec opomenut: odborná díla nebo jména badatelů (srov. např. V. Šklovskij u Doylea na str. 127) se uvádějí bez příslušného bibliografického odkazu.

Přes naše připomínky zůstává faktem, že spis tohoto typu je potřebný, i když neobsáhl „světovou literaturu pro mládež“, ale spíše jen vybrané kapitoly o světové četbě mládeže a o současné zahraniční literatuře pro mládež.

Milan Kopecký

Европейская поэзия XVII века. Издательство „Художественная литература“, Москва 1977, 927 stran.

Tento obširný výbor, vydaný jako 41. svazek I. série široce založené knižnice Библиотека всемирной литературы, podává v ruském překladu ukázky z barokní, klasicistní i pololidové literatury 17. století. V abecedním pořádku je tu vybrána produkce počínaje albánskou a konče švédskou. Už to je značným přínosem, protože obvyklá škála podobných výborů je rozšířena o ukázky z národních literatur méně často překládaných. Samozřejmě sem byly pojaty i ukázky z poezie slovanských národů, a to z poezie dalmatské (Paskoje Primović, Horacije Mažibradić, Stjepo Djurdjević, Mehmed, Muhamed Hevaji Uskufi, Ivan Gundulić, Ivan Bunić, Junije Palmotić, Vladislav Menčetić, Antun Gledjević, Ignjat Djurdjević a básně neznámého autora), polské (Daniel Naborowski, Hieronim Morsztyn, Samuel Twardowski, Szymon Zimorowic, Krzysztof Opaliński, Jan Andrzej Morsztyn, Zbigniew Morsztyn, Wacław Potocki, Wespazjan Kochoński a Stanisław Herakliusz Lubomirski), české (Šimon Lomnický z Budče, Mikuláš Dačický z Heslova, Jan Amos Komenský, Adam Michna z Otradovic, Václav František Kocmánek, Felix Kadlinský, Bedřich Bridel a Václav Jan Rosa) a slovenské (Eliáš Láni, Peter Benický, Štefan Pilárik a Daniel Horčička-Sinapius). Je to tedy reprezentativní výběr z bohaté a rozvětvené tvorby jednoho století, zvoleného za vývojový celek. Na sestavení výběru a překladech se podílela řada odborníků a básníků — výběr z poezie dalmatské provedl A. Romaněnko, překládali ji A. Revič, V. Korčagin, V. Zajcev a N. Stefanovič, výběr z poezie polské B. Stachejev, překladatelem byl A. Eppel a ukázky z české a slovenské poezie vybrala I. Ivanovová, překlady s výjimkou jedné básně (totiž v případě Moudrosti Š. Lomnického byl převzat starší překlad N. Berga z r. 1871) pořídil J. Vronskij.

Pozoruhodná je úvodní studie J. Vippera Poezija barokko i klasicizma. Autor v ní především vysvětluje příčiny podceňování barokní a klasicistní poezie a dále vysvětluje (zprvu v širokých záběrech, poté v určitém teritoriu) politickou a hospodářskou situaci, z níž tato poezie vyrůstá. Autorovi se daří vystihnout specifické rysy tvorby 17. století v konfrontaci s předchozí renesancí a s následujícími osvícenstvím. Zvláště cenné je usílí o rozlišení baroka od klasicismu, zejména v literatuře francouzské. Pokud jde o baroko, je zdůrazněna správná teze, že baroko jako umělecký směr není jevem pouze katolickým, ale i protestantským. Vipper ukazuje široké rozpětí tvorby od pesimismu po optimismus,